

בבא בתרא כ"ז

הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא כשקנה ט"ז אמה סביב הגמרא מביאה ראייה, שהנוטע אילן הסמוך למיצר של חברו, מביא בכורים וקורא ולא נחשב לגזול בגלל שהאילן יונק משדה חברו. ממה ששנינו במשנה במסכת בכורים, הקונה אילן וקרקעו מביא וקורא. אפילו שקנה קרקע כל שהוא מחוץ לעביו של האילן מכל צד. ודוחה הגמרא שמדובר כשקנה שש עשרה אמה קרקע מכל צד של האילן⁵⁰¹.

קנה שני אילנות בתוך של חברו מביא ואינו קורא שלשה קורא כשקנה ט"ז אמה סביב ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו לקמן במשנה ובמסכת בכורים, קנה שני אילנות בתוך של חברו מביא ואינו קורא, מפני שאם מכר לחבירו שני אילנות ולא פירש שמוכר לו קרקע לא קנה קרקע ואינו יכול לומר "פרי האדמה אשר נתתה לי"⁵⁰². אבל אם קנה שלשה אילנות, קנה קרקע ומביא וקורא⁵⁰³, ואפילו שקנה רק מעט קרקע סביבם. דוחה הגמרא, שגם במשנה זו הוא מביא וקורא, משום שמי שקנה שלשה אילנות, קנה שש עשרה אמות קרקע מכל צד⁵⁰⁴.

ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו במשנה במסכת פאה, רבי עקיבא אומר קרקע כל שהוא חייב בפאה ובבכורים, וכותבין עליו פרוזבול⁵⁰⁵. אבל אם אין ללוה קרקע לא כותבים אותו שהיא הלוואה שלא שכיחה, שאין אדם סומך אלא על קרקע הלוה וכשאין לו הלל לא תיקן פרוזבול⁵⁰⁶. ונקנין עמה נכסים שאין להם אחריות, נכסים שאין להם אחריות נקנים אגב נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה. אפילו שהמטלטלין נקנים במשיכה, וקרקע נקנה בכסף. ושנינו כאן שקרקע כל שהוא חייב בביכורים והגמרא הבינה שמדובר בביכורי אילן.

501 למה שהעמידו בט"ז אמה נראה לרשב"א לפרש שבא לדייק אבל קנה אילן סתם אינו מביא וקורא ואם קנה ב' מביא וקורא ואפ' סתם כר"מ א' הקונה ב' אילנות מביא וקורא. תוס'.

502 רש"י.

503 היה כול להקשות מהסיפא במס' בכורים שאומרת במפורש הקונה ג' אילנות בשל חברו מביא וקורא. אלא שדרך הגמרא לדייק כל מה שאפשר מהרישא. תוס'.

504 תוס' מקשים ממה ששנינו בשלשה שקנה תחתיהן וביניהן וחוצה כמלוא אורה וסלו. וי"ל שם הענפים יוצאים חוץ לט"ז אמה. וקונה אילן אחד לא קנה קרקע אפילו שלמי שאמר קנין פירות כקנין הגוף הקונה שדה לפירות מביא וקורא מפני ששם הפירות לו עד זמן קצוב, אבל קונה אילן אחד אם האילן יתייבש אין לו בקרקע דבר. תוס'.

505 הלל תיקן פרוזבול שראה שנמנעו העם מלהלוות מפני השביעית המשמטת ועוברים על מה שכתוב "השמר לך פן יהיה דבר" וגו' עמד והתקין תקנה שלא תשמט שיהא מוסר שטרותיו לבית דין וכותב עליהם פרוזבול. וזה גופו של פרוזבול מוסר אני לכם פלוני ופלוני הדיינים שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אצל פלוני שאגבנו כל זמן שארצה ושוב לא משמטת אותו שביעית מפני שאין בו "לא יגוש". ובגמרא מעמידים בשביעית בזמן הזה דרבנן, ואין כותבים פרוזבול אלא על הקרקע מפני שהלוואה על מטלטלין אינה שכיחה. רש"י.

506 ועל עציץ נקוב כותבים משום לא פלוג. ורשב"ם כתב שמה שכותבים על קרקע כל שהוא הוא מפני שאין אונאה לקרקעות. ואין נראה שהרי יש להם ביטול מקח ביותר מחצי אלא משום שאפשר לגבות ע"י את כל החוב כמעשה דקטינא דאביי. תוס'.

דוחה הגמרא שמדובר בחטים⁵⁰⁷, ולא בפירות האילן. שהרי כל שבעת המינים חייבים בביכורים, וכן נראה ממה ששנינו, כל שהוא.

מקצת אילן בארץ ומקצ' בחו"ל טבל וחולין מעורבין ומביאה הגמרא ראייה ממה ששנינו בדברי רבי רשב"ג או' הגדל בפטור פטור במסכת גיטין, אילן מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל טבל וחולין מעורבין דברי רבי, אין סומכים על 'ברירה' לחלקו לחצאים ולומר שאלו לצד הארץ חייבים, ואלו שלצד חוץ לארץ פטורים. רבן שמעון בן גמליאל אומר הגדל בחיוב חייב הגדל בפטור פטור. ולא נחלקו אלא שרבן שמעון בן גמליאל סובר 'יש ברירה', ורבי סובר 'אין ברירה'. אבל אם גדל בפטור לדברי הכל פטור, אם כל שרשיו היו בחוץ לארץ פטור, ואפילו אם האילן הוא בתוך שש עשרה אמה לארץ ישראל. ולא אומרים שהוא ינק מן הארץ.

בצונמא כשחוזרים ומתערבים אומרת הגמרא, מדובר שמפסיק 'צונמא', יש סלע באמצע השרשים ואין שני הצדדין יכולים לינק זה מזה. וטעמו של רבי הוא מפני שהם חוזרים ומתערבים, והאילן נעשה למעלה בעביו לאחד. רבי סובר שהאוויר מבלבל, אפילו שבתוך הקרקע הוא כשני אילנות כיון שלמעלה באויר העולם הוא נעשה אחד יניקותיו מתערבות. ורבן שמעון בן גמליאל סובר שזה עומד לבדו וזה עומד לבדו.

השרשים הולכים למרחק רב ואינם מכחישים הגמרא שואלת על עולא שאמר שמי שנטע את הקרקע אלא עד שש עשרה אמה אילן פחות משש עשרה אמה משדה חברו הוא גזול. ממה ששנינו במשנה, מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה. ואמר אביי שהשרשים הולכים למרחק רב יותר ועלולים להזיק לבור של חברו. אבל השרשים אינם מכחישים את הקרקע אלא עד שש עשרה אמה, ולכך כשנטע את האילן במרחק רב יותר אינו גזול.

אילן הסמוך למיצר ואילן הנוטה מביא כאשר רב דימי בא מארץ ישראל אמר שריש וקורא שעי"מ כן יהושע הנחיל את הארץ לקיש שאל את רבי יוחנן, מה הדין באילן הסמוך למיצר בתוך שש עשרה אמה? אמר לו רבי יוחנן שהוא גזול, ואין מביאין ממנו בכורים. וכאשר רבין בא אמר בשם רבי יוחנן שאחד אילן הסמוך למיצר, ואחד אילן שנופו נוטה לתוך שדה של חברו⁵⁰⁸ מביא וקורא, שעל מנת כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ, התנה עמהם שלא יקפידו על כך.

משנה

אילן שהוא נוטה לשדה חברו, קוצץ את הענפים עד גובה מלמד בקר שלא

507 תוס' הקשו הרי חטה יניקתה ג' טפחים, ואין לומר שכל שהוא לאו דוקא שהרי מביאים מכאן ראייה שלא צריכים שיהיו צבורים. וי"ל שעיקר יניקתה הוא כנגדה וגם אילן שיניקתו כ"ה אמה עיקר יניקתו ט"ו אמה. תוס'.
508 רב ושמואל חולקים בפרק המקבל ב אמר הנוטה לכאן ולכאן לכאן, ושמואל אמר חולקים, ורש"י פירש שמדובר בנטיית השרשים. והסוגיה כאן היא כרב שהולך אחר השרשים. ורשב"א פירש שם באופן אחר. תוס'.

יעכבוהו מלהוליך את המחרשה. ובחרוב ובשקמה, שצילם מרובה וקשה לשדה כנגד המשקולת⁵⁰⁹, קוצץ את כל מה שנוטה לשדהו. בבית השלחין, קוצץ כנגד המשקולת כל מה שנוטה לתוך שדהו, מפני שהצל מזיק לבית השלחין, ואפילו אינו חרוב ושקמה. אבא שאול אומר, כל אילן סרק כנגד המשקולת.

גמרא

אבא שאול אומר על הרישא שגם הסתפקה הגמרא, אם אבא שאול אומר את דבריו בכל אילן סרק קוצץ כנגד המשקולת על הרישא או על הסיפא. שהתנא קמא אומר שקוצץ מלא מרדע ואפילו באילן סרק, חוץ מחרוב ושקמה. ואבא שאול אומר שגם בכל אילן סרק קוצץ כנגד המשקולת. או על הסיפא, שהתנא קמא אומר שקוצץ כל האילן כנגד המשקולת, ואפילו אילן העושה פירות. ואמר לו אבא שאול שבכל אילן סרק קוצץ כנגד המשקולת, אבל באילן העושה פירות קוצץ מלא מרדע ולא יותר. ומביאה הגמרא ראייה שאבא שאול אמר את דבריו על הרישא, ממה ששנינו בברייתא, אבא שאול אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני שהצל רע לבית השלחין. ורב אשי אמר, שאפשר לדייק זאת גם גם ממה ששנינו במשנה כל אילן סרק. אם נאמר שאבא שאול אומר את דבריו על הרישא ובא להוסיף על מה שתנא קמא אמר בחרוב ושקמה את כל האילנות, מובן מה שהוא אומר כל אילן סרק. אבל אם אומר את דבריו על הסיפא, מהו כל?, הרי אבא שאול בא לגרוע ולא להוסיף.

משנה

אילן שהוא נוטה לרשות הרבים, קוצץ מן הענפים התחתונות כדי שגמל יעבור תחת העליונות. רבי יהודה אומר, גמל טעון פשתן או חבילי זמורות, רבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה.

גמרא

ר"ל א' התנא שאו' שהולכים אחר אומדן שואלת הגמרא, מי הוא התנא שהולך בנזקין של עכשיו הוא ר"א ר"י א' אפ' חכמים אחר אומדן של עכשיו, ואומר במשנה, קוצץ מן הענפים כדי שיהא גמל עובר ורוכבו. והרי הם חוזרים וגדלים לאחר זמן? אמר ריש לקיש, שהמשנה שנויה במחלוקת והיא דברי רבי אליעזר. שחולק על חכמים במשנה בסוף פרק חזקת הבתים, אין עושין חלל תחת רשות הרבים בורות שיחין ומערות, רבי אליעזר מתיר בכדי שתהא עגלה מהלכת וטעונה אבנים. אם תקרתה חזקה כל כך מותר ואפילו שבסופה היא תתליע ותפחת. רבי יוחנן אמר שהמשנה יכולה לסבור כחכמים, מפני ששם חכמים חוששים לפעמים התקרה תפחת ולא ידעו מכך, אבל כאן הוא יקצוץ כל ענף וענף שיצמת.

509 חוט האמרכולים שבונים חומה ותולים משקולת. רש"י.

השיעור של חכמים גדול יותר
משל ר"י

הגמרא הסתפקה, אם השיעור של רבי יהודה, גמל טעון פשתן, גדול יותר, או השיעור של חכמים, גמל ורוכבו, גדול יותר. ואומרת הגמרא שהשיעור של חכמים גדול יותר מפני שאם השיעור של רבי יהודה גדול יותר, מה חכמים יעשו בשיעור של רבי יהודה, איך גמל טעון פשתן יעבור שם?. אבל לא קשה מה יעשה רבי יהודה בשיעור של חכמים, אם השיעור של חכמים גדול יותר מפני שהרוכב יכול לגחון ולעבור תחתיו.

התנא שנה מפני אהל הטומאה

למדנו במשנה, שרבי שמעון אומר כל האילן כנגד המשקולת מפני הטומאה : התנא שנה, מפני אהל הטומאה. ושואלת הגמרא הרי במשנה שנינו מפני הטומאה. ואומרת הגמרא שבמשנה היה אפשר לפרש שהטעם הוא שמא עורב יביא טומאה ויזרוק על הענפים והטומאה תאהיל על עובי הדרכים, ודי בדחלוילי בעלמא⁵¹⁰, לחתוך ענף אחד מתוך שנים והטומאה לא תשאר על הענפים⁵¹¹. והתנא משמיע לנו שהטעם הוא מפני אהל הטומאה. שמא יפול כזית מת ליד האילן והענפים הארוכים יאהילו עליו ועל עוברי הדרכים ומביאים עליהם את הטומאה, ואפילו לא נותר בו אלא ענף אחד הוא מזיק הוא את הרבים.

הדרן עלך פרק 'לא יחפור'

510 תוס'.

511 רש"י. ור"ח מפרש שלמרות שעושים דחלילים כדי שהעופות יחשבו שהם בני אדם ולא ירצו לעמוד שם. מפני שלפעמים העוף בורח ומשאיר את שם בשר המת שהביא, ואין תקנה לא בקציצת הענפים הבולטים. תוס'.

